

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Сумський державний університет
Факультет іноземної філології та соціальних комунікацій
Кафедра журналістики та філології

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри

_____ Ім'я та ПРІЗВИЩЕ

_____ 20__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня бакалавр

зі спеціальності 061 Журналістика

освітньо-професійної програми Журналістика

на тему

**ДОБІРКА АВТОРСЬКИХ ЖУРНАЛІСТСЬКИХ МАТЕРІАЛІВ НА
СОЦІАЛЬНО-ІСТОРИЧНУ ТЕМАТИКУ**

**A selection of author journalistic materials on
social and historical topics**

Здобувачки групи ЖТ-0 Шпурік Анни Андріївни

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень.

Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

(підпис)

(Ім'я та ПРІЗВИЩЕ здобувача)

Керівники: доц., канд. наук із соц. комунік. І. Л. Гаврилук

редакторка сайту «Трибуна» О. О. Аксененко

Суми – 2024

Шпурік А. А. Добірка авторських журналістських матеріалів на соціально-історичну тематику [Текст] : робота на здобуття кваліфікаційного ступеня «бакалавр» ; спец. 061 – журналістика ; наук. керівники І. Л. Гаврилюк, О. О. Аксененко. Суми : СумДУ, 2024. 36 с.

У роботі представлено матеріали авторського журналістського проєкту «Повернення ідентичності» на соціально-історичну тематику. Актуальність проєкту обумовлена недостатньою висвітленістю теми в медіа та потребою створити добірку матеріалів, яка спрямовані на формування національної свідомості, поширення знань про українську ідентичність, культурну спадщину, звільнення від імперських наративів. Проєкт представлено в мультимедійному форматі на платформі для створення мультимедійних історій Shorthand. Матеріали проєкту записані в аудіоформаті та опубліковані на стримінговій платформі SoundCloud, аби люди із порушенням зору могли їх послухати. Дипломний проєкт містить 36 сторінок основного тексту та 19 використаних джерел.

Ключові слова: аудіо, мультимедійність, соціально-історична тематика, деколонізація, добірка.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА.....	6
1. Обґрунтування інформаційного продукту.....	6
1.1. Опис практичної проблеми, яка розв’язується у кваліфікаційній роботі.....	6
1.2. Аналіз матеріалів прямих та непрямих конкурентів.....	7
1.3. Обґрунтування методики, обраної концепції та праць, на яких ґрунтується робота.....	10
2. Специфікація виконаної роботи.....	11
2.1. Авторська ідея.....	11
2.2. Інформаційний привід.....	15
2.3 Цільова аудиторія.....	16
2.4. Характеристика джерел фактів та інформації.....	16
2.5. Прогнозовані результати втілення та сфери застосування інформаційного продукту.....	17
II. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОДУКТ.....	19
1. СТРАХ І ПАНІКА – ЗБРОЯ КРЕМЛЯ. ЯК СУМ’ЯНАМ ЇЙ ПРОТИСТОЯТИ.....	19
2. ЯК В ІМПЕРСЬКІ ЧАСИ РОСІЯ ПОШИРЮВАЛА МІФИ ПРО ВЛАСНУ КУЛЬТУРУ, А УКРАЇНСЬКУ – ЗНИЩУВАЛА. ІНТЕРВ’Ю ІЗ ЗАСНОВНИКОМ ІСТОРИЧНОГО ПРОЄКТУ.....	25
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	32
ВИСНОВКИ.....	35

ВСТУП

Українська нація відстоювала свою ідентичність протягом багатьох століть. Особливо актуальним це питання стало під час російсько-української війни. Згідно з результатами дослідження соціологічної групи Рейтинг, який був проведений у 2023 р., після повномасштабного вторгнення РФ відбулися зміни в нашій національній самоідентифікації: « ... абсолютна більшість опитаних ідентифікує себе як громадяни України (порівняно з 2021 роком показник зріс з 76 до 94%), а 22% українців за рік війни все частіше почали використовувати українську мову» [1]. Провівши аналіз українських медіа, я визначила, що матеріали на соціально-історичну тематику там представлені недостатньо. Це створює інформаційний вакуум та перешкоджає процесу відновлення української національної свідомості. Власне, це й зумовлює **актуальність** бакалаврської роботи.

Мета кваліфікаційної роботи – написати добірку матеріалів на соціально-історичну тематику.

Створений інформаційний продукт у подальшому планується об'єднати в спецпроект «Повернення ідентичності», який розповідає про імперський вплив Росії на українську культуру та інформаційний простір, а також про відновлення української ідентичності в умовах повномасштабної війни. Назва говорить про відновлення й утвердження національної свідомості та спадщини українців, підкреслює мету про повернення їхньої національної свідомості.

Завдання кваліфікаційної роботи:

- обґрунтувати необхідність інформаційного продукту;
- описати практичну проблему;
- проаналізувати матеріали конкурентів;
- створити інформаційну добірку.

Авторський задум проекту полягає створенні добірки текстів на соціально-історичну тематику, які поглиблюють тему відновлення української

ідентичності в межах Сумщини, а також розміщені її на платформі для створення мультимедійних історій [Shorthand](#).

Практичне значення роботи: матеріали, створені в рамках проєкту, можуть стати джерелом знань про українську ідентичність, історію і культуру, вільну від російської пропаганди, а також збільшити кількість таких матеріалів в українських медіа.

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1. Обґрунтування інформаційного продукту

1.1. Опис практичної проблеми, яка розв'язується у кваліфікаційній роботі

Протягом тривалого періоду української історії Російська імперія цілеспрямовано намагалася знищити або применшити українську національну ідентичність, культуру та самобутність. Це відбувалося через русифікацію, нав'язування російської мови та цінностей, переслідування української інтелігенції, фальсифікацію історичних фактів. Як наслідок, багато українців втратили зв'язок зі своїми коренями, історією та традиціями. У сучасних реаліях, коли Росія розв'язала повномасштабну війну проти України, питання національної ідентичності стало ще більш актуальним.

Проаналізувавши матеріали українських медіа, я визначила, що соціально-історична тематика в них представлена незначно, тому виникає потреба створити більше таких матеріалів, аби з їхньою допомогою українці могли досліджувати власну ідентичність.

У творчій кваліфікаційній роботі я намагаюся розв'язати цю проблему завдяки створенню мультимедійної добірки журналістських матеріалів на соціально-історичну тематику, мета яких – сприяти процесу відновлення української ідентичності та розповісти про негативний вплив Росії на наше культурне й інформаційне середовище. Тексти допоможуть відновити зв'язок сучасних українців з їхньою автентичною культурою та історією, звільненою від російських фальсифікацій та впливу.

1.2. Аналіз матеріалів прямих та непрямих конкурентів

Мета аналізу матеріалів конкурентів – визначити, як соціально-історична тематика представлена в українських медіа. Для аналізу я обрала «Українську правду» та «Український тиждень». Ці медіа входять до білого списку від Інституту масової інформації [2], а тому є прозорими та відповідальними. Обрала їх, аби дослідити, як якісні українські медіа висвітлюють соціально-історичну тему: які жанри й формати обирають, як часто пишуть на цю тему. Часовий проміжок аналізу – один місяць (із 1 травня по 1 червня 2024 р.).

В «Українській правді» я аналізувала матеріали розділу «Публікації», а для цього переглядала архів сайту. За місяць медіа опублікувало 228 матеріалів, якщо не враховувати кількість новин. Із цих матеріалів – 7 присвячені соціально-історичній тематиці, а це всього 3% від загальної кількості. Розважальних матеріалів більше ніж соціально-історичних. Наприклад, за один день в «Українській правді» виходить від одного до трьох розважальних текстів із такими заголовками:

- «Хто такий великодній кролик і як він з'явився в Україні?»
- «Сум із хрущів: чому комахи можуть і мають потіснити м'ясо на нашому столі»
- «Крашанки-веселки. 7 натуральних барвників для великодніх яєць»
- «Чи можна спати з мокрою головою та як пришвидшити ріст волосся: 5 запитань до трихологів».

Матеріали соціально-історичної тематики в «Українській правді» розкривають теми деколонізації, повернення ідентичності та привернення уваги до українських історичних постатей, про яких замовчувала спочатку імперська, а потім радянська влада. Наприклад, у матеріалі «Чому День пам'яті та перемоги над нацизмом в Україні тепер святкують 8 травня?» [3] автор розглядає тему декомунізації українських державних дат, як-от 9 травня. У матеріалі наголошують, що зміна дати – крок на шляху

євроінтеграції, декомунізації, історичної справедливості та збереження пам'яті про жертв війни без ідеологічних маніпуляцій.

У тексті із заголовком «Ми зловживаємо словом “деколонізація”»: дослідниця Тамара Гундорова про літературу після постмодерну, естетизацію катастроф і постколоніальну травму» [4] «Українська правда» пояснює, що деколонізація – це не лише політичний, а й ментальний процес подолання колоніальної спадщини. Авторка та інтерв'юєрка критикують російську традицію та імперську ідеологію, які намагаються поглинути українську культуру. Інші чотири тексти, опубліковані у травні, теж розкривають соціально-історичну тематику:

- [«”Конструюю майбутнє музею як місця народної пам'яті”: директор Музею історії України у Другій світовій війні Юрій Савчук»](#)
- [«Владлен Мараєв: Вихід на кордони 1991 року не обов'язково означає перемогу»](#)
- [«Він залишив нам українську Академію наук, а ми його майже забули. Ні, це не Вернадський»](#)
- [«Я дуже довго думала, що все українське — “сільське” і “стрьомне” — блогерка та “амбасадорка всього українського” Софія Безверха»](#)

Останній із семи матеріалів – це стаття «Як Росія колонізує Крим: історія чергової спроби» [5]. У матеріалі йдеться про окупацію та колонізацію Криму Росією, висвітлюються проблеми порушення прав людини, мілітаризації, витіснення корінного населення та деструктивного впливу на ідентичність кримських татар. У тексті автор цитує українські правозахисні організації, розповідає про випадки порушень прав людини та подає статистичні дані. У статті використано кілька фотографій, що замало, аби назвати його мультимедійним. Текст ґрунтовний, структурований і аналітичний, автор об'єктивно висвітлює складну й болючу тему колонізації Криму Росією.

Моніторинг матеріалів «Український тиждень» показав, що там за аналізований період у розділі «Статті» опубліковано 69 текстів. Матеріалів

на соціально-історичну тематику за цей період вийшло вісім, що становить 11,5 % від загальної кількості. У текстах автори порушують історичні теми, згадують різні події й постаті: [«160 років січовому батьку Кирилу Трильовському»](#), [«Павло Скоропадський: усвідомлений вибір гетьманства»](#). Також у матеріалах «Українського тижня» на соціально-історичну тематику автори переосмислюють українську культуру та історію, показують, як Росія впливала на них та переписувала вигідно для себе:

- [«Хлібороби й лицарі в українському гранднативі»](#)
- [«Російський колабораціонізм у Другу світову: замовчувана історія, Перепоховання Шевченка: де сходяться шляхи й народжуються сенси»](#)
- [«Українці в Другій світовій: боротьба проти нацизму»](#)
- [«Київські адреси українського підпілля під час Другої світової»](#)

Для аналізу я взяла матеріал «Українського тижня», який має заголовок «Де страчували жертв ЧК та ГПУ в Києві в 1920-ті й на початку 1930-х років?» [6]. Автор матеріалу описав маловідомі факти політичних репресій, які здійснювала Росія, і наголосив, що варто зберігати історичну правду та пам'ять про трагічне минуле. У тексті є посилання на архівні документи та спогади очевидців тих подій – Костянтина Туркала, який неодноразово перебував під арештом у ЧК-ГПУ. Жанр матеріалу – стаття, яка добре структурована, оскільки має вступ, основну частину з підрозділами та підсумки. Автор використовує кілька архівних фотографій.

Проаналізувавши матеріали, медіа «Українська правда» та «Український тиждень», можна стверджувати, що соціально-історична тематика висвітлена незначно, бо в першому медіа такі тексти становлять 3%, а в другому – 11,5 %. Для матеріалів автори найчастіше обирають такі жанри, як інтерв'ю та стаття, а щоб ілюструвати матеріал, використовують фото з архівів чи власні. Аналіз показав, що задуманий мною проєкт «Повернення ідентичності» актуальний, оскільки соціально-історична тематика недостатньо висвітлена в українських медіа. Крім того, видання публікують тексти, не використовуючи мультимедійних елементів, що

гіпотетично зменшує відсоток їхнього прочитання. Мій проєкт – намагання заповнити цю прогалину.

1.3. Обґрунтування методики, обраної концепції та праць, на яких ґрунтується робота

Для створення добірки матеріалів на соціально-історичну тематику «Повернення ідентичності» я проаналізувала документальні джерела: архівні матеріали, законодавчі акти, історичні хроніки та праці. Зокрема, досліджувала матеріали Інституту національної пам'яті у розділі «Російсько-українська війна: історичний контекст» [7], збірник документів Великого князівства Литовського, оскільки в ньому є інформація про русифікацію українських земель у XVI-XVIII ст. Такий підхід дозволяє об'єктивно писати про факти та події, пов'язані з імперським впливом Росії.

Аби продовжувати роботу над проєктом у майбутньому, варто звернутися також до таких джерел: «Історія України-Руси» М. Грушевського, історико-політичного трактату «Історія русів», автор якого невідомий.

Крім того, для роботи над проєктом я провела інтерв'ю з істориком та засновником проєкту «Сумигард» Євгеном Мурзою; докторкою політичних наук, керівницею Центру соціальних досліджень Сумського державного університету Андріаною Костенко; головною редакторкою «Суспільне Суми» Катериною Гладенко та іншими.

Аби залучити більшу частку аудиторії, я вирішила створити саме мультимедійний проєкт. Науковиця Гончарова у своїй статті «Проблеми інтернет-медіа у сучасному інформаційному суспільстві» стверджує, що нові медіа останніми роками покращують навички візуалізації інформації і це стає запорукою їхнього успіху: «Для цього найчастіше застосовують різноманітні прийоми візуалізації... які вважають дуже ефективним засобом комунікації, адже вони дозволяють залучити великі масиви інформації. Інфографікою ж прийнято називати візуальну подачу інформації – коли текст доповнює

картинку, а не навпаки. Така подача інформації полегшує сприйняття, повертає увагу читачів та зосереджує її на найважливішому» [8].

Саме тому концепція проєкту кваліфікаційної роботи полягає у створенні мультимедійного проєкту. Прийоми візуалізації збільшать кількість прочитань тексту та повернуть увагу до соціально-історичної тематики.

2. Специфікація виконаної роботи

2.1. Авторська ідея

Авторська ідея полягає у створенні проєкту «Повернення ідентичності» – написанні матеріалів на соціально-історичну тематику та розміщенні їх на платформі для створення мультимедійних історій [Shorthand](#). Проєкт присвячений висвітленню історичного контексту російського імперського впливу на українську культуру та інформаційний простір, а також відновленню та утвердженню української національної ідентичності в умовах повномасштабної війни.

У рамках проєкту я створила два матеріали. Перший має назву [«Як в імперські часи Росія поширювала міфи про власну культуру, а українську – знищувала»](#). Це інтерв'ю з історичним мотиватором Євгеном Мурзою, в якому розповідаємо, як Російська імперія знищувала й привласнювала надбання української культури.

У матеріалі [«Страх і паніка – зброя Кремля. Пояснюємо, як сум'янам їй протистояти»](#) разом з експертами – політологинею, головною редакторкою «Суспільне Суми», психотерапевткою та комунікаційником 117 окремої бригади тероборони – пояснюємо, як розпізнати російські ПСО та протидіяти їм, як наш мозок реагує на страшну й неправдиву інформацію та які кроки зробити, аби споживати новини правильно та не виснажуватися від них емоційно. Це перший матеріал спецпроєкту, який розкриває тему ПСО і

пояснює їхні особливості. У подальших текстах я планую розкрити цю тему з історичного аспекту: розглянути, як інформаціо-психологічні операції використовували у Другій світовій війні, у війні в Афганістані та як Росія створювала наративи про «звільнення» інших народів.

На платформі Shorthand, де розмістила матеріали, є різні функції, завдяки яким я зробила текст мультимедійним. Зокрема, кожна структурна частина матеріалу оформлена окремим блоком і відділена заголовком на фоні ілюстрації (рис.2.1).

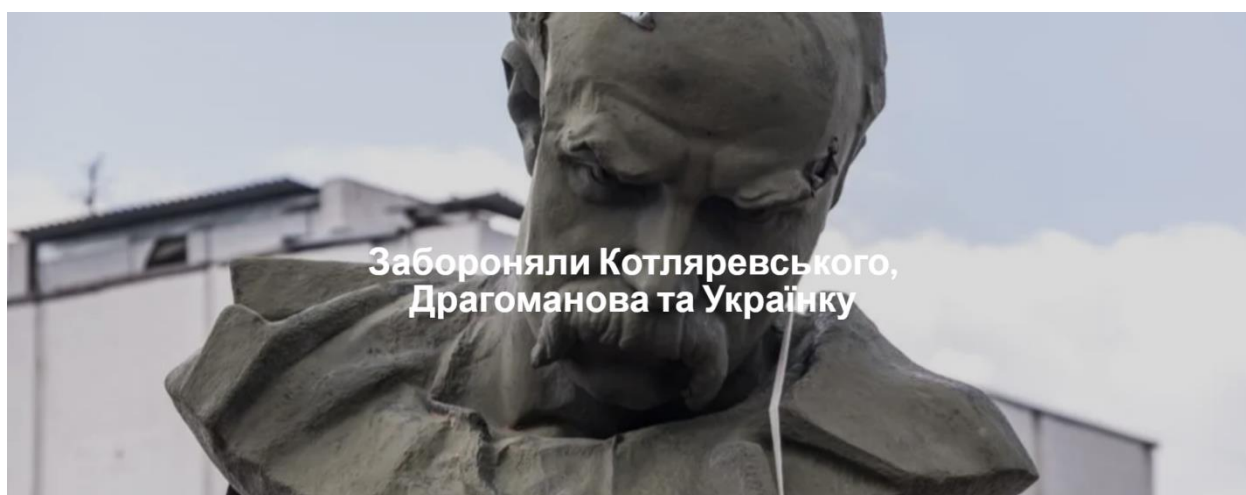

Рисунок 2.1 – Приклад початку розділу тексту

Цитати в тексті виділені прямокутною вставкою, а за гіперпосиланнями можна перейти на сторінку першоджерела (рис.2.2).

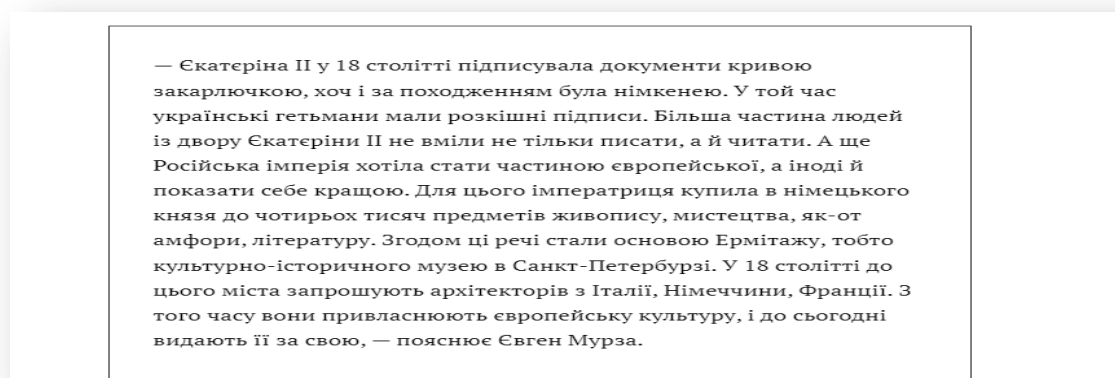

Рисунок 2.2 – Приклад виділення цитати квадратними дужками

Крім того, я створила скорочені аудіоверсії матеріалів та [опублікувала](#) їх на стримінговій платформі SoundCloud. Це потрібно для того, аби збільшити поширення матеріалу, а також зробити його доступним для людей із порушенням зору. Аудіоверсія матеріалу відкриється, якщо натиснути на елемент «слухати текст» (рис. 2.3).

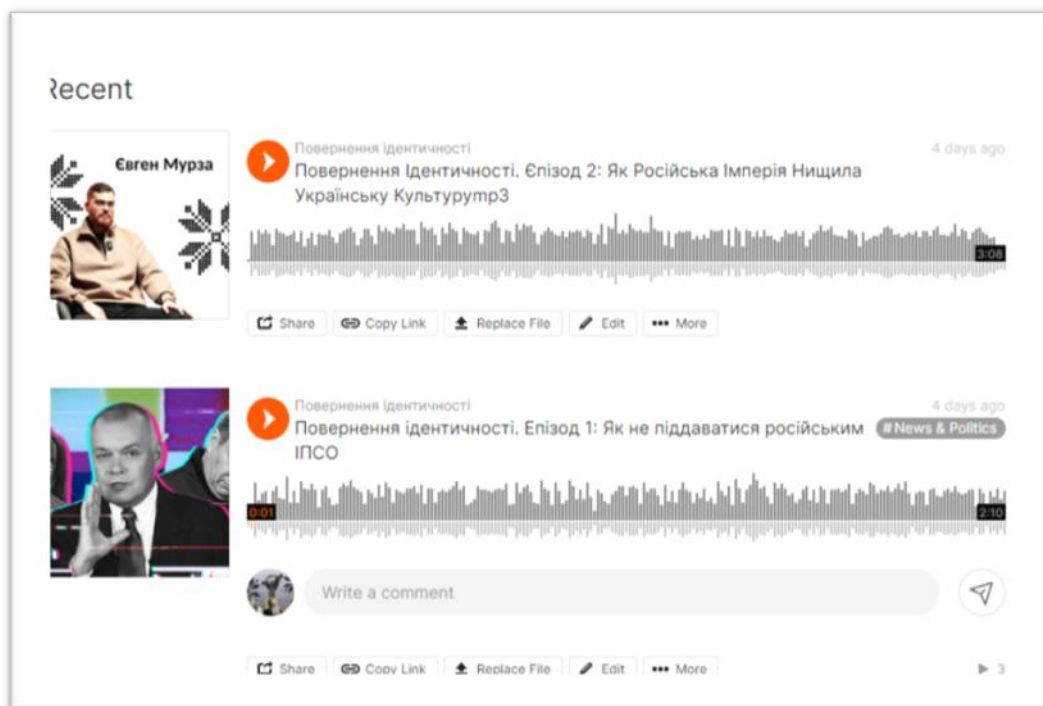

Рисунок 2.3 – Скриншот аудіоверсій текстів, опублікованих на SoundCloud

Також деякі елементи тексту оформлені як картки, аби читачам було

Що і кого забороняла російська імперія

 <p>Фото: Суспільне Культура</p> <p>Валуєвський циркуляр</p> <p>1863</p> <p>Указ який заборонив видання значної частини книг українською мовою</p>	 <p>Фото: 33 канал</p> <p>Емський Указ</p> <p>1876</p> <p>Указ, що заборонив друк книг українською, викладання мови в школі, концерти з українськими піснями</p>	 <p>Фото: Вінницька ОВА</p> <p>Михайло Драгоманов</p> <p>1841–1895</p> <p>Роботи вченого, публіциста та філософа, прихильника автономії України були заборонені</p>	 <p>Фото: Свідомі</p> <p>Іван Котляревський</p> <p>1769–1838</p> <p>Засновнику української літературної мови, автору "Енеїди" російська влада заборонила видання та постановку його творів</p>
--	--	--	--

цікавіше дізнаватися про подані факти (рис. 2.4).

Рисунок 2.4 – Картки, які ілюструють заборону Російською імперією української культури та історії

У першому матеріалі спецпроєкту я використала графічний редактор [Canva](#), аби ілюструвати експерта тексту – Євгена Мурзу. Для цього вставила його фото на білий фон, а також додала елементи вишивки (рис.2.5).

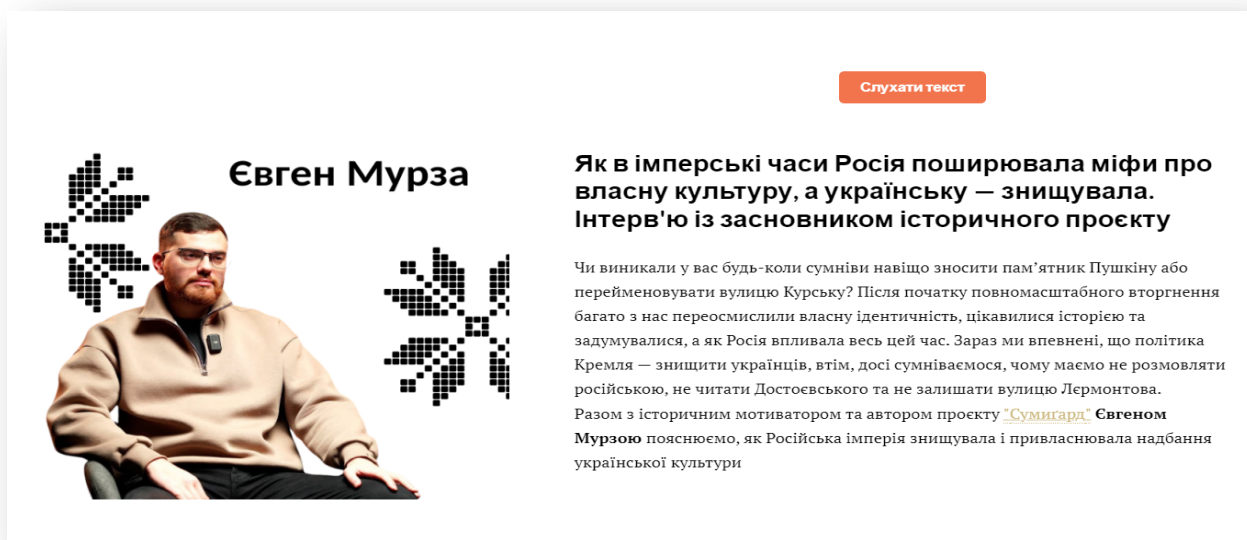

Рисунок 2.5 – Візуалізація першого матеріалу спецпроєкту

Обкладинку для спецпроєкту я створила на платформі для графічного дизайну [Canva](#) (рис. 2.6). Це колаж, на якому розміщені Леся Українка, Михайло Грушевський та В'ячеслав Чорновіл, а на фоні — монумент Незалежності та принт вишивки.

Рисунок 2.6 – Колаж-обкладинка спецпроєкту

Авторську ідею проєкту в подальших матеріалах втілюватимемо, враховуючи такі аспекти:

- висвітлення фактів русифікації, цензури, заборон і знищення українських культурних надбань та діячів Російською імперією та СРСР протягом століть;
- акцентування на деколонізації від російської імперської ідеології та пропаганди, звільненні від їхніх міфів та фальсифікацій історії;
- переосмислення та повернення української ідентичності в умовах повномасштабного вторгнення.

2.2. Інформаційний привід

Інформаційним приводом для створення матеріалу «Страх і паніка — зброя Кремля. Пояснюємо, як сум'янам їй протистояти» стало активне поширення в медіапросторі інформації про наступ на Сумщину у травні-липні 2024 р. [9]. Матеріал актуальний, бо з початку повномасштабного вторгнення росіяни стали все частіше використовувати інформаційно-психологічні спецоперації, аби дестабілізувати людей. Зокрема, ідеться про чотири батальйони чеченців, які розмістилися за 150–200 км від Сумщини. Тому матеріал закриває потребу навчити аудиторію критично сприймати інформацію, перевіряти джерела та протидіяти деструктивним інформаційним впливам з боку РФ.

Інформаційним приводом створення матеріалу «Як в імперські часи Росія поширювала міфи про власну культуру, а українську – знищувала» стало зростання останнім часом попиту в суспільстві національно відродитися та переосмислити власну ідентичність. Як наслідок – зросла необхідність об'єктивного висвітлення історичних фактів русифікації,

цензури та знищення української культурної спадщини Російською імперією. Тож текст доводить читачам, що Росія систематично привласнювала українські культурні надбання, фальсифікувала історію та нав'язувала свою ідеологію.

2.3 Цільова аудиторія

Цільовою аудиторією проєкту «Повернення ідентичності» є:

Молодь: студенти, школярі старших класів, які формують свою громадянську позицію та світогляд. Для них матеріали проєкту стануть джерелом об'єктивної інформації про українську самобутність.

Освітняни: вчителі історії, культурології, української мови та літератури, які зможуть використовувати контент для навчальних цілей.

Інтелігенція: митці, письменники, науковці, які досліджують питання національної ідентичності та самобутності.

ВПО, тобто внутрішньо переміщені особи, – для них проєкт допоможе зміцнити зв'язок з українськими коренями, а також більше дізнатися про історичне підґрунтя створення і життя Сумщини.

Українці за кордоном, яким буде цікаво дізнатися більше про автентичну історію та культуру свого народу. Сум'яни й жителі Сумщини, які зацікавлені локальною тематикою та матеріалами про регіон.

2.4. Характеристика джерел фактів та інформації

Матеріал «Як в імперські часи Росія поширювала міфи про власну культуру, а українську – знищувала» базується переважно на інтерв'ю з Євгеном Мурзою – істориком, засновником історичного проєкту «Сумигард». У ньому він є головним джерелом фактів та коментарів. Євген Мурза наводить конкретні приклади з історії, посилається на твори літераторів, філософів тощо. Це надає матеріалу достовірності та фактологічної

обґрунтованості. Крім того, у матеріалі використані витяги з віршів Пушкіна, Лермонтова та цитати російських політиків і пропагандистів, що ілюструють імперську риторику Росії. Такі прямі цитати є вагомим першоджерелом для аргументації авторської позиції.

У матеріалі «Страх і паніка – зброя Кремля. Як сум'янам їй протистояти» джерела інформації більш різноманітні: представлені коментарі політологині Андріани Костенко, психотерапевтки Вікторії Сухарєвої, редакторки Суспільного Катерини Гладенко та комунікаційника 117 бригади ТРО Дмитра Лантушенка. Їхні експертні думки надають матеріалу обґрунтованості та збалансованості поглядів. Також у матеріалі наводяться приклади російської дезінформації та ІПСО, зокрема історія про чеченські батальйони на Сумщині. А також є коментарі-спростування цієї інформації українськими військовими та медіа. Такий підхід допомагає читачеві критично поставитися до такої дезінформації.

Загалом, у двох матеріалах я використовую такі джерела інформації, як експерти різних галузей, історичні першоджерела, коментарі офіційних осіб. Це підвищує достовірність викладених фактів та аргументів і допомагає читачеві зрозуміти контекст.

2.5. Прогнозовані результати втілення та сфери застосування інформаційного продукту

Одним із прогнозованих результатів втілення проєкту «Повернення ідентичності» є створення ресурсу з якісним контентом про історичні факти русифікації, що збільшить кількість матеріалів на соціально-історичну тематику та приверне увагу читачів до неї.

Матеріали проєкту сприятимуть процесу деколонізації та деміфологізації від російського імперського нарративу; формуванню критичного мислення та медіаграмотності у протидії інформаційним маніпуляціям з боку РФ.

Сфери застосування: спецпроект можна запропонувати опублікувати таким сумським медіа, як «[Суспільне Суми](#)», «[Трибуна](#)» та «[Цукр](#)».

Можна спрогнозувати, що реакцією аудиторії буде зацікавленість до прочитання матеріалів свідомою частиною суспільства, яка прагне відновити зв'язок з автентичною українською культурою. А росіяни намагатимуться втручатися в роботу спецпроектів в цифровому середовищі. Тому важливо подбати про додатковий інформаційний захист опублікованих матеріалів, відстежувати коментарі до публікацій.

Матеріали спецпроектів поширені на мультимедійній платформі Shorthand, а їхні аудіоверсії – на стримінговій платформі SoundCloud. У майбутньому їх варто поширювати також через соціальні мережі, блоги та медіа, аби залучити більше аудиторії.

II. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОДУКТ

1. СТРАХ І ПАНІКА – ЗБРОЯ КРЕМЛЯ. ЯК СУМ'ЯНАМ ЇЇ ПРОТИСТОЯТИ

Читали новину про те, що за 200 кілометрів від кордону з Сумщиною підійшли чотири батальйони чеченців? Якщо так, імовірно, ви споживаєте анонімні й неперевірені джерела і цим шкодите собі. Новина про чеченців – вдалий приклад ІПСО, яку Росія використовує, аби дестабілізувати українців та тримати в атмосфері постійного страху. Утім, таким інформаційно-психологічним спецопераціям можна не піддаватися, якщо слідувати певним правилам. Про них ми дізнавалися в політологині, психотерапевтці, головної редакторки Суспільне Суми та комунікаційника 117 окремої бригади тероборони. У тексті пояснюємо, як розпізнати ІПСО та протидіяти їм, як наш мозок реагує на страшну й неправдиву інформацію та які кроки зробити, аби споживати новини правильно та не виснажуватися від них емоційно.

Перетворити українців з об'єктів на суб'єкти

Повномасштабне вторгнення в Україну Росія розгорнула не лише на фронті, застосовуючи зброю та військової сили. Одночасно РФ веде інформаційну кампанію, аби деморалізувати українське суспільство та підірвати нашу волю до спротиву. Це протистояння перетворилося на один із ключових засобів боротьби, бо успіх бойових дій залежить, зокрема, від морального духу нації, її згуртованості та незламної віри у власні сили й перемогу.

Росіяни тиснуть інформацією на нашу психологію за допомогою ІПСО – інформаційно-психологічних операцій. Їхня мета – викликати в українському суспільстві атмосферу страху, взаємної недовіри, розгубленості

та розчарування, підірвати волю до спротиву та звести нанівець зусилля військових і цивільних.

На відміну від пропаганди, ІПСО діють більш витончено, апелюють до емоцій та підсвідомих страхів людей. Докторка політичних наук, керівниця Центру соціальних досліджень Сумського державного університету Андріана Костенко пояснює:

— ІПСО – це коли інформацію використовують не як джерело знань, новин, користі, а як інструмент впливу на психіку. Така інформація перетворює людей із суб'єктів, тобто здатних раціонально мислити, ухвалювати рішення, розуміти причини власних дій, на об'єкти, які діють інстинктивно.

Одна з головних цілей таких інформаційних спецоперацій полягає у підриві найбільшого ресурсу країни – людського потенціалу. Росіяни прагнуть знищити довіру до влади, ЗСУ, ТЦК, волонтерів та загалом тих людей, які мають авторитет у суспільстві.

Андріана Костенко говорить, що росіяни професійно й системно використовують маніпулятивні технології ІПСО проти українського суспільства. У них це є частиною політичного режиму, який у страху утримує і самих росіян, а також дозволяє впливати на українців.

— Розповсюджують ІПСО популярні канали, які просто хочуть хайпу й заробити коштів, а також люди, які не вміють аналізувати. Створюють такі інформаційно-психологічні операції спеціальні інститути. Вони вивчають наші настрої, знають, чого боїмося, чіпляють вирвану із контексту фразу політика, військового і далі її розкручують по тих каналах, де є цільова аудиторія, — пояснює політологиня.

ІПСО про чотири батальйони чеченців на кордоні із Сумщиною

Деструктивні наративи активно тиражуються як російськими державними ЗМІ, так і їхніми арміями ботів і тролів у соцмережах та месенджерах. У перші дні повномасштабного вторгнення росіяни почали

поширювати неправдиві меседжі про так звану «денацифікацію» та загрозу від України для російськомовного населення. Ці меседжі мали на меті виправдати агресію Кремля та представити її як «вимушений» і «визвольний» крок в очах як росіян, так і світової спільноти. Подібні тези ширилися російськими пропагандистськими ЗМІ та армією ботів у соцмережах.

Показовий приклад ІІСО про Сумщину – [новина](#) про чотири батальйони чеченців, що стоять за 150–200 км від кордону Сумської області. Новину поширювали російські медіа, а згодом і українські, зокрема ті, що не входять до списку «білих медіа» Інституту масової інформації. Крім того, в ефірі телеканалу Новини.LIVE про чеченців [розповідав](#) командир 3-ї роти 8-го ДФТГ Володимир Біцак.

Головна редакторка Суспільне Суми Катерина Гладенко говорить: коли їхня редакція побачила новину, одразу звернулися до пресслужби добровольчого формування за коментарем, а ті спростували інформацію про чеченців.

— Пізніше в ефірі національного телемарафону Біцак підтвердив, що новина про чеченців була неправдивою, оскільки воно менш хайпове на відміну від фейкової новини. Побачивши інформацію про угруповання чеченців на кордоні із Сумщиною, редакція одразу перевірила, скільки осіб може бути в батальйоні. Виявилось від 400 до 800. Тобто у чотирьох батальйонах максимум 3 200 військовослужбовців РФ, що не так багато. У такий спосіб можна перевіряти й спростовувати дезінформацію. Головне – ставити багато запитань до того, що читаєте, – радить Катерина Гладенко.

Чому ми поширюємо ІІСО та неправдиву інформацію?

Попри всю очевидну брехливість і примітивність російських наративів, вони знаходять відгук у певної частини українського суспільства. Причин цьому кілька. По-перше, люди часто підхоплюють і поширюють будь-які

гучні чутки та плітки, що їх лякають, керуючись природним інстинктом самозбереження.

— Коли ми читаємо чи чуємо інформацію, яка нас лякає, виникає бажання поділитися своїм страхом з оточенням. А коли переказуємо і ділимося цими чутками, стає не так страшно. Саме так фейки, ПСО та дезінформація і поширюються, – пояснює політологиня Андріана Костенко.

Ще одна причина дієвості ПСО – бажання людей отримати хоч якусь певність та визначеність в умовах екстремальної невизначеності в умовах війни. Потім вони ухвалюють рішення, зважаючи на все, що почули й побачили. Проблема полягає в тому, що люди хочуть, аби рішення завжди були ідеальними, але так не буває, – вважає психотерапевтка та психіатриня Вікторія Сухарева. Будь-яке рішення має переваги й недоліки, варто зважувати й одне, й інше.

— За моїми спостереженнями, на початку повномасштабного вторгнення більшість сум'ян перебували в стані тривожності, а сьогодні в них діагностують переважають депресивні стани. Це пов'язано з виснаженістю та невизначеністю. До 24 лютого 2022 року люди не вірили, що вторгнення можливе, а влада заспокоювала їх і переконувала, що нічого страшного не сталося. Тепер травмовані українці бояться, що це може повторитися. Саме тому вони й піддаються ПСО, вірять анонімним джерелам та постійно читають новини звідусіль, аби знову не опинитися у 24 лютому, – пояснює психотерапевтка.

Чи можливо не піддаватися ПСО?

Аби мати імунітет до інформаційно-психологічних операцій Росії, варто вийти з анонімних телеграм-каналів, бо вони, на відміну від офіційних медіаресурсів, не відповідають за інформацію, яку поширюють. Редакторка Суспільного Суми Катерина Гладенко, говорить, що журналісти не приховують свою особистість і відповідальні за інформацію, яку

поширюють. А коли медіа помиляються, то не приховують цього, а перепрошують в аудиторії, пояснюють, чому інформація неправдива.

Політологиня Андріана Костенко говорить, що треба передусім довіряти офіційним джерелам. Утім, експертка вважає, що влада й досі не навчилася говорити із суспільством чесно.

— Варто чесно спілкуватися з громадянами, поважати їх і довіряти їм. Влада має сприймати людей як рівних, як тих, хто вміє приймати й справлятися зі складними й травматичними подіями. Набагато гірше замовчувати від людей усе, бо потім вони все одно дізнаються. Утім, їм буде важко усвідомити масштаб одразу, ніж чути про нього поступово, – пояснює Андріана Костенко.

Ефективним методом проти ІІСО є також постійне отримання об'єктивної інформації з перших вуст від воєнних кореспондентів та аналітиків, які працюють в гарячих точках на фронті. Саме вони можуть надавати незаангажовану та неупереджену оцінку ситуації, спираючись на факти та правдиві дані. Також нам важливо бути психологічно підготовленими та мобілізованими, формувати навички емоційної стійкості та витривалості.

— Задумайтеся, хто панікує, коли зіштовхується з ІІСО чи інформацією про загострення наступу, хто гортає стрічку новин щогодинно, очікуючи на погану інформацію? Та людина, яка не знає, що робити. Знайдіть своє місце в суспільстві – і проблема не медіаграмотності зникне. Коли ви будете завантажені будь-якою роботою, то часу для цього не знайдеться. Також може допомогти уявити в голові найгірший сценарій, який може статися, і найкращий. Середина – те, що, імовірно, відбудеться насправді, – розповідає психотерапевтка Вікторія Сухарева.

Відчувати свою залученість до боротьби

Також важливо робити внесок у нашу майбутню перемогу – волонтерити, донатити, підтримувати тих, хто цього потребує. Ви

відчуватимете свою залученість і легше переживатимете стрес, – пояснює Вікторія Сухарєва.

— Коли люди реагують на ІІСО, у них вмикається кора головного мозку, яка сигналізує про безпеку й необхідність бігти. Тому починають читати ці новини ще більше, аби точно не пропустити небезпеку. Крім того, спрацьовує психологія мас: якщо хтось поруч переживає, ти теж це робитимеш. Варто помічати такі свої стани й виходити із них, сповільнюватися. Допомогти може вправа на присутність. Для цього потрібно подумки назвати чотири предмети, які бачите поруч, понюхати три речі й спробувати на смак дві, – пояснює психотерапевтка Вікторія Сухарєва.

Начальник служби зв'язків з громадськістю 117 окремої бригади тероборони Дмитро Лантушенко говорить: якщо інформація з анонімного джерела не справдилася, то варто від нього відписатися.

— Я завжди скептично ставлюся до будь-які новин. У такі моменти варто вимикати емоції й включати холодний розум. Дуже важливо, щоб ті, хто озвучує певну інформацію, несли відповідальність за її правдивість. Бо через фейки про «чеченські батальйони» під Сумами мені телефонували й іноземні видання. Я мав їм пояснювати, що насправді це лише максимум 2 тис. бійців без серйозної бронетехніки та підтримки, – пояснює Дмитро Лантушенко.

Інформаційно-психологічні операції стали одним з ключових інструментів гібридної війни, який активно використовує Росія для впливу на українське суспільство. Проти ІІСО можуть протистояти згуртованість та патріотизм більшості громадян, їхнє критичне мислення та медіаграмотність, а також правильна комунікація української влади, медіа та громадських організацій, які протидіють дезінформації. Чим більше українців навчаться ефективно протистояти інформаційно-психологічному тиску і покладатися лише на перевірені факти, тим скоріше російське ІІСО стане просто неефективним.

2. ЯК В ІМПЕРСЬКІ ЧАСИ РОСІЯ ПОШИРЮВАЛА МІФИ ПРО ВЛАСНУ КУЛЬТУРУ, А УКРАЇНСЬКУ – ЗНИЩУВАЛА. ІНТЕРВ'Ю ІЗ ЗАСНОВНИКОМ ІСТОРИЧНОГО ПРОЄКТУ

Чи виникали у вас будь-коли сумніви, навіщо зносити пам'ятник Пушкіну або перейменовувати вулицю Курську? Після початку повномасштабного вторгнення багато з нас переосмислили власну ідентичність, цікавилися історією та задумувалися, а як Росія впливала весь цей час. Зараз ми впевнені, що політика Кремля – знищити українців, утім, досі сумніваємося, чому маємо не розмовляти російською, не читати Достоевського та не залишати вулицю Лермонтова. В інтерв'ю історичний мотиватор та автор проєкту «Сумигард» Євген Мурза пояснює, як Російська імперія знищувала і привласнювала надбання української культури.

Не культурний фронт, а війна проти культури

Медіа у своїх текстах все частіше почали використовувати слово «фронт» поруч із культурою, економікою та інформацією: «...разом із військовим, гуманітарним та економічним позиції тримає і [культурний фронт](#)»; [Інформаційний фронт](#): цинізм рашистів і відповідь України»; «[Підприємницький фронт](#): як змінився бізнес через війну». Утім, фронт один. На ньому гинуть, травмуються, калічаться і, якщо повертаються, то психологічно травмовані. Про це [написав](#) письменник та волонтер Андрій Любка для «Радіо Свободи». Історик Євген Мурза вважає, що натомість існує культурна війна, яку Росія століттями веде проти України. Її мета – знищити українську ідентичність, традиції, мову та культурні надбання.

— Можливо, культурний фронт і не існує, але війна проти нашої культури ведеться ще з XVII століття. Через українську мову, літературу, музику, живопис росіяни вбивали, калічили й депортували українців.

— Україна увійшла до складу Російської імперії добровільно-примусово. Дехто вважає, що саме Богдан Хмельницький зрадив Україну й ухвалив рішення приєднатися до Росії. Але не все так просто, бо на це були економічні й соціальні причини, та й Хмельницький погоджувався на вигідні для України умови, яких просто не дотрималася імперія, як зазвичай. Якщо за часів Гетьманщини залишалася наша політична автономія, слобідські полки, архітектура, тобто українське бароко, то у 19 столітті відбувся повний наступ на українську культуру, – пояснює Євген.

Риторика Росії не змінилася й дотепер, вважає історичний мотиватор. У лютому 2022 року їхній Міністр закордонних справ Лавров [говорив](#): *«Российская Федерация не позволит править неонацистам на Украине. Украина будет денацифицирована. Никто не собирается нападать на народ Украины»*. Якщо перекладати людською мовою, то РФ не дозволить українцям керувати своєю країною, Україна буде деукраїнізована, а Росія збирається напасти на наш народ.

Імперія розбудовувалася на вкраденій культурі

Російську імперію створив Пётр I, у ті часи Європа вважала її азійською, деспотичною країною, говорить історик. У 18 столітті територію Росії картографи називали Московією, а Русією, тобто Руссю, позначали терени Західної України й частину Білорусі. Це означає, що росіяни вкрали в українців історичну назву Русь і привласнили собі її могутність, пояснює Євген Мурза.

— Єкатеріна II у 18 столітті підписувала документи кривою закарлючкою, хоч і за походженням була німкеню. У той час українські гетьмани мали розкішні підписи. Більша частина людей із двору Єкатеріни II не вмiли не тільки писати, а й читати. А ще Російська імперія хотіла стати частиною європейської, а іноді й показати себе кращою. Для цього імператриця купила в німецького князя до чотирьох тисяч предметів живопису, мистецтва, як-от амфори, літературу. Згодом ці речі стали

основою «Ермітажу», тобто культурно-історичного музею в Санкт-Петербурзі. У 18 столітті до цього міста запрошують архітекторів з Італії, Німеччини, Франції. З того часу вони привласнюють європейську культуру, і до сьогодні видають її за свою, – пояснює Євген Мурза.

Історичний мотиватор говорить, що вивчав зацифровані роботи політичного філософа та теолога 16 століття Джовані Ботеро. В одній із робіт філософ досліджував Московське царство й писав, що їхні попи були такими невігласами, що не вмiли нормально читати й писати.

— Єдине їхнє письмо було надруковане на «лінгва рутеніка» – руською мовою, тобто нашою українською, яку зараз академічно називаємо староукраїнською. Це означає лише те, що Україна була більш цивілізаційно розвинена, ніж Росія, яка її захопила. Тому наша держава – приклад незвичної колонії, оскільки, зазвичай, імперії були більш розвинені, – говорить Євген Мурза.

Так росіяни створювали міф про велику російську культуру: привласнювали собі українські та європейські надбання, а своїх культурних діячів позиціонували як високих митців. Ці люди цензурувалися й поширювали ідею імперського режиму, у той час, як європейські поети говорили про людство, яке має нести світло, а не завойовувати інші народи, пояснює Євген Мурза.

У 19 столітті починає поширюватися культ Пушкіна і Лермонтова, які просували наративи Росії. Після того, як імперія захопила Річ Посполиту, забрала собі території колишньої Білорусі, Польщі, сучасного Заходу України та Волині, поляки повстали у 1830 році. Наступного року Олександр Пушкін пише вірші про це повстання, зокрема, *«Клеветникам России»*, говорить Євген Мурза:

*О чём шумите вы, народные витии?
Зачем анафемой грозите вы, России,
Что возмутило вас, волнения Литвы?
Оставьте: это спор славян между собою,*

*Домашний, старый спор,
Уже взвешенный судьбой,
Вопрос, которого не разрешите вы.*

— У школі ми вчили зовсім інші вірші Пушкіна, які звучали красиво, бо нас переконували, що написані вони великою російською мовою. Але коли у 1830 році поляки повстали, Російська імперія заперечувала їхнє існування, зокрема, через вірші того ж Пушкіна. Нещодавно я знаходив слова сучасного російського політтехнолога, який говорить те ж саме, що й імперський письменник: *«Дело денацификации Украины не имеет союзников, это Русское дело, и Европе и миру здесь не место»*. Вони всюди наголошують, що українська земля їхня, що будь-які конфлікти – особиста справа українців та росіян, яку можна швидко вирішити, віддавши наші землі, – розповідає Євген Мурза.

Створили наратив, що інші народи їм загрожують

Окрім геніальності своєї культури росіяни поширювали міф власної могутності, коли перемагали інші народи. Зокрема, возвеличували Велику Вітчизняну війну, до речі, початок цього словосполучення бере ще у 1812 році, коли була битва між росіянами та французами під Бородіно, пояснює Євген Мурза. Це була перша війна, яка стала основою для імперської російської ідентичності: побороли ворога, який прийшов до них начебто додому. Битву під Бородіно Олександр Пушкін оспівував у своєму вірші:

*Великий день Бородина
Мы братской тризной поминая,
Твердили: «Шли же племена,
Бедой России угрожая;
Не вся ль Европа тут была?
А чья звезда её вела!..
Но стали ж мы пятою твёрдой
И грудью приняли напор*

*Племён, послушных воле гордой,
И равен был неравный спор.*

Євген Мурза згадує, коли він навчався в італійському університеті, викладач з історії Центральної та Східної Європи говорив, що назва кафе «бістро» походила саме від росіян. Ті прийшли до Парижу в 1821 році, заходили до паризьких закладів і говорили «бістро, бістро». Ще відтоді росіяни почали вважати своїх правителів переможцями, просували ідею захоплення Європи під месіанським мотивом начебто її порятунку.

— У 18 столітті російські поети й літератори будували імперську машину, друкуючи свої твори винятково під цензурою. Такі вірші допомагали виправдовувати й аргументувати захоплення інших територій. У 1817–1864 роках Російська імперія, завойовуючи Кавказ, починає возвеличувати себе ще більше.

Так їхній письменник Лермонтов пише колискову для малюків «Казачья колыбельная песня», у якій використовує такі слова:

*Спи, младенец мой прекрасный,
Баюшки-баю.
Тихо смотрит месяц ясный
В колыбель твою...
**По камням струится Терек,
Плещет мутный вал.
Злой чечен ползёт на берег,
Точит свой кинжал.
Но отец твой старый воин,
Закалён в бою:
Спи, малютка, будь спокоен,
Баюшки-баю.***

Росіяни ще з того часу створювали наратив, що інші народи – це загроза, тому від них треба захиститися єдиним способом – знищити. Крім

того, ця колискова є на сучасному російському [YouTube-каналі](#). Але там рядок про злого чечена видалили.

Методи не змінилися: знищували й депортували з 15 по 21 століття

Насаджувати свою ідентичність тим, кого захопила, Російська імперія починає з 15 століття, говорить історик. Росіяни привозили й поширювали свою історію й культуру, а людей, які цьому не підкорялися, депортували чи знищували фізично.

— Перший такий зафіксований приклад депортації й знищення зафіксували понад 500 років тому, у 1471 році, коли росіяни захопили Новгород. Тоді московський цар вирізав багато корінних родин. Інших носіїв новгородської культури росіяни переселили якомога далі, на терени імперії. Замість них поселяли московитів. Так Новгород втратив свою ідентичність.

Така ж тактика збереглася і за Радянських часів щодо Сходу України. Спочатку українців, зокрема з Луганщини й Донеччини, вбивали Голодомором, а замість них селили етнічних росіян. Тож вони поширювали й просували російську культуру, а наслідок цього – початок війни на Сході, пояснює Євген Мурза.

Забороняли Котляревського, Драгоманова та Українку

Нав'язувати власну культуру, знищувати українську ідентичність росіяни почали ще за часів Російської імперії. Євген Мурза розповідає про вагомні приклади знищення нашої ідентичності в ті часи:

Твори відомої української поетеси та драматургині **Лесі Українки** за часів Російської імперії були заборонені цензурою.

Засновнику української літературної мови, автору «Енеїди» **Івану Котляревському** російська влада заборонила видання та постановку його творів. Спадщину письменника довгий час замовчували, а навчальні програми у школах оминали його творчість.

Роботи вченого, публіциста та філософа, прихильника автономії України **Михайла Драгоманова** були теж заборонені.

Твори українського поета і художника **Тараса Шевченка** були цензуровані й заборонені Російською імперією як антиросійські. Після його смерті Росія намагалася привласнити Шевченка собі як «поета, що пише українським діалектом».

У 1863 році Міністр внутрішніх справ Російської імперії видав **Валуєвський циркуляр**, який заборонив видання значної частини книг українською мовою. У 1876 році росіяни видали **Емський указ**, що заборонив друк книг українською, викладання мови в школі, концерти з українськими піснями чи театральні вистави й не лише.

Наприкінці 19 століття російська мова стала мовою адміністрації та вищої освіти в Україні, яка входила до складу Російської імперії, а пам'ятники російським вождям та діячам почали будувати у багатьох наших містах. Так ще за часів імперського режиму Росія систематично пригнічувала та витісняла українську культуру. Якщо ви досі вважаєте, що необов'язково розмовляти українською, зносити пам'ятники Пушкіну, переставати слухати російських виконавців, то вами керує винятково лінь. Утім, за неї заплатили життям українські письменники, митці, художники, архітектори та інші діячі, які просували українство.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Комплексне дослідження: Як війна змінила мене та країну. Підсумки року. Соціологічна група «Рейтинг». URL: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/kompleksne_dosl_dzhennya_yak_v_yna_zm_nila_mene_ta_kra_nu_p_dsumki_roku.html (дата звернення: 17.05.2024).
2. Білий список: 11 медіа, що стали найкращими. Інститут масової інформації. URL: <https://imi.org.ua/news/bilyj-spysok-11-media-shho-staly-najyakisnishymy-i60964> (дата звернення: 01.06.2024).
3. Українська правда. Життя. Чому День пам'яті та перемоги над нацизмом в Україні тепер святкують 8 травня?. Українська правда. Життя. URL: https://life.pravda.com.ua/projects/zapitay-jittya/den-pamyati-ta-peremogi-nad-nacizmom-chomu-teper-vidznachayut-8-travnnya-zamist-9-travnnya-301426/?_gl=1*_12u8ivf*_ga*MTc0MDg3MTAzNC4xNjg4NzA3NDEEx*_ga_6ELQ7YCNBS*MTcxNzc1NTMxOS44My4xLjE3MTc3NTYzNTcuNjAUMC4w (дата звернення: 01.06.2024).
4. Українська правда. Життя. "Ми зловживаємо словом "деколонізація": дослідниця Тамара Гундорова про літературу після постмодерну, естетизацію катастроф і постколоніальну травму. Українська правда. Життя. URL: <https://life.pravda.com.ua/culture/tamara-gundorova-pro-dekolonializm-301571/> (дата звернення: 01.06.2024)
5. Українська правда. Життя. Як Росія колонізує Крим: історія чергової спроби. Українська правда. Життя. URL: https://life.pravda.com.ua/projects/pro-krim/yak-rosiya-namagayetsya-znishchiti-identichnist-krimskih-tatar-z-2014-roku-301301/?_gl=1*_nk3kn5*_ga*MTc0MDg3MTAzNC4xNjg4NzA3NDEEx*_ga_6ELQ7YCNBS*MTcxNzc1NTMxOS44My4xLjE3MTc3NTUzMjEuNTgUMC4w (дата звернення: 17.05.2024)

6. Тинченко Я. Де страчували жертв ЧК та ГПУ в Києві в 1920-ті й на початку 1930-х років?. Український Тиждень. URL: <https://tyzhden.ua/de-strachuvaly-zhertv-chk-ta-hpu-v-kyievi-v-1920-ti-j-na-pochatku-1930-kh-rokiv/> (дата звернення: 09.05.2024)
7. Російсько-українська війна: історичний контекст. Український інститут національної пам'яті. URL: <https://uinp.gov.ua/informaciyni-materialy/rosiysko-ukrayinska-viyna-istorychnyy-kontekst> (дата звернення: 10.05.2024).
8. Гончарова Ю. Медіаконвергенція та мультимедійність як специфічні особливості функціонування сучасних інтернет-ЗМІ. *Науковий пошук молодих дослідників* : Збірник наукових праць студентів. Луганськ : Львівський національний університет імені Тараса Шевченка, 2012.
9. Грамм В. «Ніколи не можна виключати»: речник ДПСУ про можливий наступ армії РФ армії на Сумщину. Суспільне. Новини. URL: <https://susplne.media/sumy/750633-nikoli-ne-mozna-viklucati-recnik-dpsu-demcenko-pro-mozlivij-nastup-armii-rf-armii-na-sumsku-oblast/> (дата звернення: 18.05.2024)
10. Ткаченко О. Г., Сушкова О. М., Садівничий В. О., Жиленко І. Р., Яненко Я. В., Сидоренко О. П. Особливості формування національного інформаційного простору України: від радянської системи ЗМІ до демократичної моделі. Звіт про науково-дослідну роботу. Суми : Сумський державний університет, 2020. 112 с
11. Гриценко О. С. Соціокомунікаційний аналіз термінів: нові медіа, новітні медіа. *Обрії друкарства*. 2020. № 1(8). С. 59–71. URL: [https://doi.org/10.20535/2522-1078.2020.1\(8\).190088](https://doi.org/10.20535/2522-1078.2020.1(8).190088) (дата звернення: 01.06.2024)
12. Про життя України. Збірник підготовлено Національним проектом з медіаграмотності «Фільтр» Міністерства культури та інформаційної політики України у співпраці з ЦЕДЕМ : збірник / уклад.: В. Ковтун, Х. Брух, Т. Дуднік. 2023. 88 с. URL: <https://filter.mkip.gov.ua/wp->

- content/uploads/2023/12/filtr_pro-zhyttya_ukrayiny_id-1.pdf (дата звернення: 03.05.2024)
- 13.Сербін С. М. Інформаційний продукт новітніх медіа. *Наукові записки Інституту журналістики*. 2012. Т. 46. С. 92–97.
- 14.Городенко Л. М. Нові медіа: журналістика чи комунікація? *Актуальні питання масової комунікації*. 2013. Вип. 14. С. 65–69.
- 15.Яненко Я. В. Мультимедійний творчий проект як технологія навчання майбутніх фахівців у галузі мас-медіа. Інформаційні технології і засоби навчання. Т.44. № 6. Київ : Інститут інформаційних технологій і засобів навчання, 2014. С.134–140.
- 16.Родченко К. А. Мультимедійна журналістика в умовах воєнного часу : робота на здобуття кваліфікаційного ступеня магістра : спец. 061 – журналістика / наук. кер. І. Р. Жиленко. Суми : Сумський державний університет, 2023. 59 с.
- 17.Примаченко О. Роль медіа в комплексному впливові історії на суспільну свідомість. *Вісник Львівського університету*. Серія : «Філософські науки». 2022. № 30. С. 74–82. URL: http://fs-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/30_2022/9.pdf (дата звернення: 02.05.2024).
- 18.Деколонізація: як очистити простір від російського. *Ukrainer. Ukrainer*. URL: <https://www.ukrainer.net/dekolonizatsiia/> (дата звернення: 01.06.2024).
- 19.Дорош М. Історичний наук-поп – шанси на виживання. *ms.detector.media*. URL: <https://ms.detector.media/mediaanalitika/post/7334/2012-04-30-istorychnyy-nauk-pop-shansy-na-vyzhyvannya/> (дата звернення: 01.06.2024).

ВИСНОВКИ

У межах творчої кваліфікаційної роботи я створила добірку матеріалів на соціально-історичну тематику та їх скорочені аудіоверсії, розміщені на стримінговій платформі SoundCloud.

Після дослідження українських медіа визначила, що соціально-історична тематика в них представлена недостатньо та рідко оформлена у форматі мультимедійних історій. Аби таких матеріалів було більше, створила спецпроект, який має назву «Повернення ідентичності». Він покликаний розв'язати проблему нестачі інформації про автентичну українську культуру та історію, звільнену від російської пропаганди, що заважає процесу відновлення національної самосвідомості.

У рамках проекту написала такі матеріали: «Страх і паніка – зброя Кремля. Пояснюємо, як сум'янам їй протистояти»; «Як в імперські часи Росія поширювала міфи про власну культуру, а українську – знищувала».

У матеріалі «Страх і паніка – зброя Кремля. Пояснюємо, як сум'янам їй протистояти» разом з експертами політологинею, головною редакторкою «Суспільне Суми», психотерапевткою та комунікаційником 117 окремої бригади тероборони пояснюємо, як розпізнати російське ІІСО та протидіяти їм, як наш мозок реагує на страшну й неправдиву інформацію та які кроки зробити, аби споживати новини правильно та не виснажуватися від них емоційно. Це перший матеріал проекту, присвячений темі ІІСО, його мета – ввести читачів у тему. Наступні тексти матимуть історичне підґрунтя, зокрема, у них розповідатимемо про ІІСО в періоди Другої світової війни, які методи ІІСО були за радянських часів та як змінилися до сьогодні.

Другий матеріал – це інтерв'ю з історичним мотиватором Євгеном Мурзою, в якому розповідаємо, як Російська імперія знищувала і привласнювала надбання української культури.

Інформаційним приводом для створення матеріалів стала загроза наступу РФ на Сумщину та поширення дезінформації, а також зростання інтересу до питань національної ідентичності.

Цільовою аудиторією проєкту є молодь, освітяни, інтелігенція, зокрема митці, письменники, науковці, а також українці за кордоном та внутрішньо переміщені особи, які хочуть зміцнити зв'язок з українським корінням. Сум'яни й жителі Сумщини, які зацікавлені локальною тематикою та матеріалами про регіон, також є окремою частиною цільової аудиторії проєкту.

Авторську ідею проєкту реалізувала завдяки створенню контенту з різними форматами подачі інформації: фото, аудіо, картки, рухомі елементи, виділення цитат у прямокутниках.

Сподіваємося, що проєкт «Повернення ідентичності» та його успішна реалізація в майбутньому збільшить кількість матеріалів соціально-історичної тематики в українському медіапросторі. Завдяки проєкту також зросте кількість охочих досліджувати власну культуру та тих громадян, які мислитимуть критично.